

Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Komitet Polityki Naukowej

Opinia Komitetu Polityki Naukowej

z dnia 20 grudnia 2018 r.

dotycząca projektu Rozporządzenia w sprawie kryteriów i trybu przyznawania środków finansowych na utrzymanie aparatury naukowo-badawczej, stanowiska badawczego oraz specjalnej infrastruktury informatycznej oraz oceny raportu z ich wykorzystania.

Komitet Polityki Naukowej (KPN) dokonał analizy wymienionego w nagłówku dokumentu i po dyskusji przedstawia swoje uwagi. Część z tych uwag dotyczy systemu finansowania kosztownej aparatury badawczej w kontekście ogólnych założeń i celów systemu.

1. W Rozporządzeniu brak jest wag poszczególnych kryteriów. Poniżej definiujemy te, które naszym zdaniem są najważniejsze.

2. KPN zauważa, że w Rozporządzeniu oraz innych programach wspierania zakupu bądź utrzymania aparatury pojawia się i jest podkreślane kryterium jej unikatowości. KPN uważa, że nie jest to podejście właściwe. Unikatowość aparatury nie gwarantuje jej wykorzystania do doskonałych badań. Zdarza się niestety, że ośrodki naukowe kupują nowe (unikatowe) urządzenia bez klarownej wizji ich wykorzystania. KPN stoi na stanowisku, że aparatura powinna być finansowana przede wszystkim tam, gdzie ma największą szansę generować wysokiej jakości naukę i to kryterium jest najistotniejsze. Można założyć sytuację, w której ośrodek/zespół wykorzystał dostępny w innej instytucji lub własny zaawansowany sprzęt, dzięki czemu wygenerował doskonałe publikacje. Jeśli taki ośrodek/zespół potrafi uzasadnić, że zakup/utrzymanie podobnego urządzenia jest konieczne, żeby utrzymać lub podnieść ten wysoki poziom naukowy, to wniosek taki, mimo, że nie dotyczy aparatury unikatowej powinien być oceniony wysoko.

3. W opisie kryteriów przyznawania środków oraz poprawności ich wykorzystania nie pojawiają się publikacje naukowe, które powstały w wykorzystaniu rzeczonyj aparatury. To jest najważniejszy efekt działalności i to przede wszystkim powinno być wykazane do oceny poprawności wykorzystania. Zalecane jest wskazanie przez jednostkę raportującą, jakie konkretnie dane zostały uzyskane z użyciem aparatury, załączenie odpowiednich publikacji i wskazanie, które ryciny w publikacji prezentują dane z danego aparatu. Raport taki może być składany na przykład trzy lata po przyznaniu środków, tak aby był to czas wystarczający do opublikowania artykułów naukowych.

4. Wśród kryteriów oceny znalazły się jak "liczba projektów realizowanych z wykorzystaniem aparatury". W opinii KPN nie jest to kryterium właściwe. Używanie aparatury w projektach bez efektu w postaci publikacji świadczy o nieefektywnym jej wykorzystaniu.

5. W kryteriach brak jest podanego wprost wymagania opisu, w jaki sposób aparatura jest udostępniana użytkownikom oraz ilu użytkowników spoza macierzystej jednostki korzystało/ będzie korzystać z urządzeń. W opinii KPN najlepszym sposobem zapewnienia dostępu jest wymaganie, aby we wniosku o finansowanie utrzymania aparatury przedstawiony był regulamin jej udostępniania. W przypadku sfinansowania utrzymania aparatury potencjalni użytkownicy będą mogli powoływać się na regulamin starając się o uzyskanie dostępu do urządzenia. Pozwoli to zapobiegać sytuacjom, niestety zdarzającym się często, w których dostęp do drogiego sprzętu jest bardzo utrudniony przez jego opiekunów. Wpływa to negatywnie na efektywność wykorzystania sprzętu i szerzej efektywność inwestycji w badania naukowe. Należy zwrócić uwagę, że zachowanie kryterium unikatowości aparatury będzie oznaczać, że w kraju dostępne będą pojedyncze lub nieliczne egzemplarze danego sprzętu. Stąd zapewnienie otwartego dostępu staje się absolutnie konieczne.

6. KPN zauważa, że niektóre kryteria oceny (paragraf 6) nie mają swojego odzwierciedlenia we wniosku (paragraf 3) i stąd mogą być trudne do oceny. Na przykład oceniany jest potencjał organizacyjny i ludzki, ale w paragrafie 3 (zakres wniosku) nie ma punktu, w którym wnioskodawca miałby go opisać. Podobnie kryteria 3, 5, 6 nie mają wprost odzwierciedlenia w treści wniosku. Można doprecyzować konieczność ich opisania w punkcie 9 „informacje dotyczące wykorzystania aparatury lub infrastruktury”, tak aby można było je zastosować, jako kryteria oceny.

7. Wątpliwości budzą oceny 6 i 7 mówiące o wykorzystaniu aparatury do świadczenia usług oraz o procencie uzyskiwanych przychodów z takich usług w kosztach utrzymania. KPN wskazuje, że może tu mieć miejsce ocena tego samego aspektu dwa razy. Należy również rozważyć, na ile jest to kryterium istotne (czy powinno mieć przypisaną wysoką wagę). Można na przykład przewidzieć sytuacje, w których infrastruktura dostaje wysokie noty w kryteriach 1,2,3 tzn. jest unikalna, ma ogromne znaczenie dla polityki naukowej państwa i wnioskodawca ma odpowiedni potencjał naukowy, ale nie dostaje finansowania ze względu na niską ocenę w kryterium 6 i 7 (generowanie dochodów). W innym scenariuszu infrastruktura może mieć małe znaczenie dla polityki naukowej Państwa (niskie oceny w kryterium 1 i 2) ale generuje istotne przychody (wysokie oceny w kryterium 6 i 7) i otrzymuje finansowanie.

Zdaniem KPN najważniejszym kryterium oceny wniosków o sfinansowanie i utrzymanie aparatury powinna być zdolności naukowców korzystających z tego sprzętu do generowania wyników naukowych o jak najwyższej jakości, jak największym znaczeniu i publikowanych w najbardziej widocznych czasopiśmie światowych.

PRZEWODNICZĄCY

KOMITETU POLITYKI NAUKOWEJ

Tomasz Żylicz

Prof. dr hab. Tomasz Żylicz